

Rechtmatig vertrek, respectvolle terugkeer

Wie geen recht heeft op verblijf in Nederland, moet ons land verlaten en/of terugkeren naar het land van herkomst. De Dienst Terugkeer en Vertrek (DTenV), een van de weinige gespecialiseerde terugkeerorganisaties in de EU, begeleidt deze mensen rechtmatig en respectvol. In het uiterste geval moeten ze daarbij onder dwang het land verlaten. Maar vaak kunnen we mensen juist ondersteunen bij het opbouwen van een nieuw bestaan in het land van herkomst.

Voor de migratieketen – van aankomst met een verblijfsaanvraag naar vestiging in of vertrek uit Nederland – is het werk van DTenV onmisbaar: mensen zonder verblijfsrecht die vertrekken, scheppen ruimte voor mensen die wel recht op een verblijf in Nederland hebben.

De praktijk van ons werk is complex, het proces van vertrek kan gepaard gaan met lastige dilemma's en hevige emoties. Regelmatig verdwijnen mensen zonder verblijfsrecht uit het zicht van de overheid. Maar tegelijk zijn we in staat om mensen ook perspectief te bieden op een hoopvol bestaan. Deze uitersten ervaren we in ons werk elke dag. Om dit werk goed te doen, zijn we afhankelijk van nauwe samenwerking met partners in de Nederlandse migratieketen, van een goed werkend stelsel op Europees niveau en van heldere afspraken met herkomstlanden.

De laatste jaren lopen we in de uitvoering tegen dilemma's aan, die we zelf moeilijk kunnen beïnvloeden: de juridische werkelijkheid wordt steeds complexer, mensen verblijven door omstandigheden langer in Nederland, de druk op de migratieketen groeit, de naleving van terugkeerafspraken in Europa staat onder druk en de relatie met herkomstlanden is niet altijd wederkerig. Om het werk van DTenV effectiever en minder complex te maken – en zo de druk op de migratieketen te verminderen – zijn vier zaken nodig:

1. Stimuleer **de medewerking van mensen** zonder verblijfsrecht aan hun vertrek;
2. **Vergroot de uitvoerbaarheid** van het terugkeerbeleid;
3. Zet in op **ketensamenwerking als vliegwiel** voor terugkeer;
4. Verstevig **internationale samenwerking**.

1. Stimuleer de medewerking van mensen zonder verblijfsrecht aan hun vertrek

Wie geen recht heeft op verblijf, moet Nederland verlaten. DTenV stimuleert en faciliteert zelfstandig vertrek via terugkeerondersteuning. We zien de mens achter het dossier en leveren waar nodig maatwerk. Wie niet uit eigen beweging vertrekt, kan in het uiterste geval onder dwang het land uitgeleid worden.

De Nederlandse terugkeerondersteuning is gebaseerd op bijna 20 jaar ervaring en wordt in Europa gezien als voorbeeld. Het is het uitgangspunt voor een Europese harmonisatie (EU Reintegration Programme). Koester dit, wees terughoudend met nieuwe regelgeving en houd ruimte voor maatwerk.

- Koester het systeem om mensen te ondersteunen bij terugkeer (inclusief Europese harmonisatie);
- Borg dat nieuwe regelgeving gebaseerd is op objectieve argumenten;
- Geef DTenV voldoende ruimte om maatwerk te leveren. Generieke kaders kunnen effectief zijn, maar bieden lang niet altijd een passende oplossing.

2. Vergroot de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid

Circa tweederde van de mensen zonder verblijfsrecht vertrekt niet uit zichzelf. De mogelijkheid om terugkeer af te dwingen is een belangrijke stok achter de deur. Een deel van deze groep vertrekt vervolgens alsnog. (Gedwongen) vertrek houdt het migratiestelsel in balans.

Om de balans in het stelsel te houden, is meer aandacht nodig voor het effectief afdwingen van terugkeer. Dit kan hand in hand gaan met voldoende rechtsbescherming. Voor de onderhandelingen over een nieuwe Terugkeerverordening geldt dat (extra) juridische waarborgen rond gedwongen terugkeer niet mogen leiden tot slechtere uitvoerbaarheid. Onnodige afhankelijkheid van partners in de migratieketen moet worden verkleind.

- Neem de Wet terugkeer- en vreemdelingenbewaring aan. Hiermee borgen we dat mensen mee moeten werken aan hun presentatie bij autoriteiten in het land van herkomst;
- Bescherm de belangen van de uitvoering in de onderhandelingen voor een nieuwe Terugkeerverordening (onder andere afname van juridische complexiteit in het terugkeerproces en de verruiming van bewaringsmogelijkheden);
- Beperk het stapelen van procedures, bijvoorbeeld door kritisch te kijken naar bepalingen over rechtsbijstand bij kansarme/ herhaalde toelatingsaanvragen die kunnen worden ingediend om het terugkeerproces te frustreren;
- Bouw onnodige afhankelijkheid van partners in de migratieketen af.

3. Zet in op ketensamenwerking als vliegwiel voor terugkeer

Terugkeer/vertrek is de laatste stap in de migratieketen. Elk vertrek is het resultaat van nauwe samenwerking met partners als COA, IND en Politie. DTenV'ers zijn zeer 'ketenbewust'. Maar nog meer samenhang en flexibiliteit in de samenwerking leidt tot meer terugkeer. De afgelopen jaren was er terecht veel aandacht voor (over)volle asielopvang, doorstroom naar gemeenten, doorlooptijden van procedures en gevolgen van de oorlog in Oekraïne. Daardoor was er minder ruimte voor (extra) inzet rond terugkeer. De opgaven op het gebied van terugkeer zullen de komende periode, mede gelet op de veranderende veiligheidssituatie in Syrië en Oekraïne, naar verwachting omvangrijk zijn.

Heb meer oog voor de afhankelijkheden in het terugkeerproces en de noodzakelijke inzet van andere organisaties, zoals COA, DV&O, IND, KMar en Politie. Wijzigingen in het landenbeleid kunnen van grote invloed zijn op inwilligingspercentages bij de IND. Dit heeft voelbare gevolgen voor alle partners in de asielketen. Wijziging van het landenbeleid voor Syrië en Oekraïne zal leiden tot een grote opgave wat betreft terugkeer en brengt voor DTenV grote uitdagingen met zich mee.

- Gelet op de veranderende veiligheidssituatie in Syrië en Oekraïne is het van belang dat DTenV tijdig voldoende ruimte en middelen krijgt om deze omvangrijke opgave wat betreft terugkeer (naast de bestaande opgaven) op een goede wijze te kunnen uitvoeren;
- Geef ketenpartners voldoende (geoordeelde) capaciteit om hun deel bij te dragen aan het terugkeerproces.
- Geef prioriteit aan uitvoering van de adviezen uit de Commissie-Van Zwol, onder andere rond het terugkeerspoor;
- Verkort doorlooptijden van herhaalde / kansarme asielpcedures;
- Plaats mensen die het land moeten verlaten niet op locaties die hiervoor ongeschikt zijn, maar op locaties met veilige gesprekruimtes.

4. Verstevig internationale samenwerking

Samenwerking binnen Europa en met herkomstlanden is essentieel om (meer) terugkeer mogelijk te maken. De groeiende aandacht hiervoor juichen we toe. We dragen hieraan bij met ons eigen internationale netwerk en via de migratiepartnerschapslanden.

Intensievere internationale samenwerking (zowel binnen de EU als daarbuiten) is absoluut noodzakelijk om te zorgen voor meer en snellere terugkeer.

- Ga door met brede (migratie)partnerschappen met belangrijke transit- en herkomstlanden, inclusief voldoende budget voor capaciteitsopbouw. Met als doel goede herintegratieondersteuning voor een nieuw bestaan;
- Investeer in meer Europese samenwerking, zowel met gelijkgestemde lidstaten als met Europese instellingen (Commissie) en agentschappen (Frontex).

Lees ook onze [Stand van de uitvoering op onze website](#).